

Milieubeleid

Wie na „Lekkerkerk” nog mocht geloven in het incidentele karakter van milieurampen, moet in de afgelopen weken wel voorgoed uit de droom zijn geholpen. Het ene milieuschandaal verdrong het andere van de voorpagina. Terwijl de eerste bewoners van de gifwijk in Lekkerkerk hun huizen weer introkken, werd bekend dat in de Volgermeerpolder in Broek en Waterland een vuilstortplaats van de Gemeente Amsterdam was ontdekt, vergeleken waarbij „Lekkerkerk” slechts kinderspel was. Vlak daarna verloor een tanker op de Rijn bijna 100 ton van het giftige styreen, waardoor de drinkwatervoorziening van Amsterdam in gevaar kwam en bewoners moesten worden gewaarschuwd ramen en deuren te sluiten. Begin deze maand werd in waterleidingen in het Westland het landbouwgif methylbromide gevonden, dat zeer schadelijk kan zijn voor het zenuwstelsel. Langs de kust van Scandinavië spoelden tienduizenden dode of halfdode vogels aan, die het slachtoffer waren geworden van een olielozing op zee. Voor de kust van Texel sloegen enkele tientallen vaten met een gevaarlijke zoutzuurverbinding, die de ademhalingsorganen kan aantasten, van boord van een schip. Bijna wekelijks worden nieuwe al dan niet illegale vuilstortplaatsen ontdekt, die gevaren kunnen opleveren voor de volksgezondheid. Dioxine, xyleen, toluen, formaldehyde, styreen, benzeen en methylbromide, je doet zo nog een aardige kennis op van de eigenschappen van chemische stoffen.

Het is duidelijk dat men deze gebeurtenissen niet meer als incidenten kan beschouwen, maar dat hier van een structureel verschijnsel sprake is. Reeds tientallen jaren lang vindt er een permanente vervuiling van bodem, water en lucht plaats waarvan zo nu en dan slechts symptomen aan het licht komen (b.v. doordat vaten gif, die in de jaren zestig zijn gedumpt, nu beginnen door te roesten). De gehele structuur van productie en consumptie is zo doordrongen van het gebruik van milieuvrijdige chemische stoffen, dat er voor het milieuprobleem ook geen snelle en afdoende oplossing voorhanden is. Milieucalamiteiten zijn tot het vaste patroon gaan behoren en als er wat gebeurt, komen we meestal met de schrik vrij. Het milieu is „een zaak van aanhoudende zorg”, maar daar blijft het bij. Het leven gaat gewoon door en de milieuvervuiling evenzeer.

De „grote bezorgdheid” voor het milieu is nog niet oud. Omstreeks het begin van de jaren zeventig begon mede onder invloed van de Club van Rome de ernst van de milieuproblematiek pas in brede kring door te dringen. Sindsdien is er in Nederland een moeizaam proces van wetgeving op gang gebracht om de verschillende vormen van milieuverontreiniging te kunnen bestrijden. Hoewel verschillende wetten tot stand zijn gebracht — de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, de Wet inzake de luchtverontreiniging, de Wet chemische afvalstoffen, de Afvalstoffenwet, de Wet geluidhinder en (nog in behandeling) de Wet bodembescherming — kan de afronding van dat proces nog jaren vergen; en dan nog is het de vraag of met het wetboek in de hand meer kan worden gedaan dan symptoombestrijding. In de nota *Selectieve groei* die in 1976 verscheen, werd het milieu-aspect op één lijn gesteld met doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid en economische groei, maar in werkelijkheid is het er bij blijven hangen. „In Nederland is nog nooit een bedrijf gesloten uitsluitend uit milieu-overwegingen”, zei minister Ginjaar onlangs in een interview in *Elseviers Weekblad*. Duidelijker illustratie van de posterioriteit van het milieubeleid is haast niet denkbaar. Het milieubeleid is er slechts op gericht de ergste uitwassen tegen te gaan.

Juist in een tijd van economische teruggang komt het ondergeschikte belang van het milieu het scherpst naar voren. Dan moeten er concessies worden gedaan om de economische activiteit op peil te houden en om produk-

tie en investeringen zo weinig mogelijk te belemmeren. De Stichting Natuur en Milieu constateerde al in haar jaarverslag over 1977-1978 dat er van een kenteringsprake was: „vóór die periode (1977-1978) was het milieu populair, werd het gedragen door een vloedgolf van verontreiniging . . . .; daarna is het allemaal wat weggeëbd, afgedreven op de zee van economische malaise waarin we het „hoofd boven water” moeten houden”.

Er zijn dus duidelijke grenzen aan de zorg voor het milieu. Een milieubeleid heeft slechts kans voor zover de effecten ervan op andere economische variabelen niet al te nadelig zijn. Daarom is de onlangs gepresenteerde gezamenlijke studie van de departementen van Economische Zaken, Volksgezondheid en Milieuhygiëne en Verkeer en Waterstaat interessant 1). Aan de hand van een door het CPB ontwikkeld Vintaf-milieumodel en taxaties van de kosten van het milieubeleid worden de macro-economische consequenties van dat beleid tot 1985 geraamd.

De realisatie van het voorgenomen beleid betekent voor het bedrijfsleven een toename van de druk van de milieulasten van ca. 0,8% van de toegevoegde waarde in 1978 tot ca. 1,6% in 1985. De milieukosten die rechtstreeks aan de gezinnen in rekening worden gebracht lopen in dezelfde periode op van 0,35% tot 0,7% van de consumptie. De gezamenlijke lasten van bedrijven en gezinnen nemen in constante prijzen gemeten van ca. f. 3 mrd. per jaar in 1980 toe tot ca. f. 5 mrd. in 1985. Daarbij nemen de kosten van waterzuivering relatief af, terwijl vooral de bestrijding van luchtverontreiniging (denk aan de verwachte toename van het gebruik van kolen) en geluidhinder grotere kosten gaat vergen. Al met al resulteert dit in een flinke opwaartse druk op de prijzen, vooral omdat als gevolg van doorberekeningen en afwentelingsprocessen prijsverhogingen lang door blijven werken. Daarentegen zijn de effecten in de volumesfeer betrekkelijk gering: de werkloosheid kan met enkele duizenden manjaren toenemen; ondanks een vergroting van de binnenlandse afzet aan de milieusector is er per saldo enig produktieverlies (ca. 1%) en de betalingsbalans vertoont een (betrekkelijk geringe) verslechtering.

Van invloed op de uitkomsten is natuurlijk ook wat er in het buitenland gebeurt. Aangenomen mag worden dat ook daar de milieueisen zullen worden verscherpt. Door verschillen in tempo waarmee dit gebeurt kunnen echter in bepaalde bedrijfstakken (tijdelijke) concurrentievoordelen ontstaan, die tot verzet tegen het milieubeleid leiden. Zeer globale internationale vergelijkingen wijzen in de richting dat de jaarlijkse kosten van milieumaatregelen in procenten van het bruto nationaal produkt in Nederland laag liggen in verhouding tot b.v. West-Duitsland, de VS en zeker Japan. Het zou echter wel een bijzonder kortzichtige politiek zijn om te trachten een concurrentievoordeel in milieuvervuiling op te bouwen.

Hoewel op korte termijn zekere nadelige macro-economische gevolgen van een intensivering van het milieubeleid te verwachten zijn, lijkt de omvang daarvan niet zodanig, dat deze prohibitief zouden kunnen zijn voor uitvoering van het voorgenomen programma. Er mag dan in magere jaren weinig belangstelling zijn voor alles wat de kosten kan verhogen, het moet ons toch wat waard zijn in elk geval de ergste uitwassen van de milieuverontreiniging tegen te gaan. Over een algehele aanpassing van de produktiestructuur in minder milieuvrijdige richting praten we dan nog helemaal niet.

L. van der Geest

1) *Kosten en macro-economische gevolgen van het voorgenomen milieubeleid*, Tweede Kamer, zitting 1980-1981, 16 495.